

Νεοκλασικά Κτίρια Σπάρτης

Ο νεοκλασικός ρυθμός

Στα τέλη του 18^{ου} αιώνα και στις αρχές του 19^{ου} αναπτύχθηκε ένα πολιτισμικό κίνημα ο Νεοκλασικισμός, δηλαδή η αναζωπύρωση του θαυμασμού προς την κλασική τέχνη της αρχαίας Ελλάδας και της Ρώμης. Καθώς αυτή την περίοδο λαμβάνουν χώρα σημαντικές αρχαιολογικές ανακαλύψεις, όπως οι επιτυχείς ανασκαφές του Ηρακλείου(1738) και της Πομπηίας(1748). Δεν εκπλήσσει επομένως το γεγονός ότι στη διάρκεια της βασιλείας του Όθωνα ο Νεοκλασικισμός εισήχθη και στην Ελλάδα τόσο από ξένους αρχιτέκτονες όσο και από Έλληνες αρχιτέκτονες που είχαν σπουδάσει στο εξωτερικό.

Λόγω της διασύνδεσης της με την ελληνική αρχαιότητα, η νεοκλασική αρχιτεκτονική εγκαθιδρύθηκε στην Ελλάδα ως εθνικός ρυθμός που άρμοζε ιδιαίτερα σε όλα τα σημαντικά κτήρια. Γνωρίσματα του νεοκλασικού ρυθμού είναι η προσπάθεια για όσο το δυνατόν απόλυτη συμμετρία, μεγαλοπρεπή και μνημειακή σύνθεση στη χάραξη της πόλης, όσο βέβαια αυτό επιτρεπόταν από το ανάγλυφο του εδάφους. Τα κτήρια διακρίνονται για τις μονόχρωμες, καθαρές επιφάνειες με τις γραμμικές διακοσμήσεις και τα ελάχιστα ανάγλυφα στοιχεία, για τα αετώματα, τις ελεύθερες κιονοστοιχίες και τις άλλες λεπτομέρειες που απαντούν στους αρχαίους κλασικούς ναούς. Διαδόθηκε σε όλη τη χώρα και συγχωνεύτηκε επιτυχώς με τα τοπικά ιδιώματα της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Αλλά και διήρκησε περισσότερο από όσο στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Κατά το τελευταίο μάλιστα τέταρτο του 19^{ου} αιώνα γνώρισε μια ένδοξη αναβίωση χάρη στο γόνιμο ταλέντο του Ερνστ Τσίλλερ, που του οφείλουμε ένα μεγάλο αριθμό έξοχων κτηρίων, δημοσίων και ιδιωτικών. Η οργάνωση του ιστού των δρόμων γίνεται σε ορθογώνιο σύστημα, αλλά και η διάρθρωση της πόλης είναι τέτοια ώστε να εξυπηρετούνται οι λειτουργίες της με τρόπο ορθολογιστικό, αρχές που είχαν τη λύση τους στο Ιπποδάμειο σύστημα. Όποια πόλη σχεδιάστηκε με αυτό τον τρόπο είχε ένα ιδιαίτερο χαρακτήρα. Η Σπάρτη αποτέλεσε μια τέτοια περίπτωση. Ο νεοκλασικισμός διατηρήθηκε και στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα.

Σημαντικά νεοκλασικά κτήρια υπάρχουν στην πόλη της **Σπάρτης**, τα οποία είναι:

Δημαρχείο

Στο κέντρο της σύγχρονης πόλης της Σπάρτης στη δυτική πλευρά της κεντρικής πλατείας βρίσκεται ένα από τα σημαντικότερα νεοκλασικά κτίρια της, το Δημαρχείο. Είναι έργο του Γ. Κατσαρού, η οικοδόμησή του κράτησε 36 ολόκληρα χρόνια, από το 1873 έως το 1909, οπότε έγιναν και τα εγκαίνιά του. Αποτελείται από ισόγειο και έναν όροφο. Στην ανατολική πλευρά του ορόφου αναπτύσσεται μεγαλόπρεπη βεράντα. Η αρχική είσοδος του Δημαρχείου βρισκόταν στα ανατολικά και η άνοδος προς τον όροφο γινόταν από επιβλητική εσωτερική σκάλα με τρία σκέλη. Το 1925 πήρε τη σημερινή του μορφή, εξαιτίας της δημιουργίας της εμπορικής Λέσχης, διαμορφώθηκαν δύο ανεξάρτητα επίπεδα και κατασκευάστηκαν δύο εξωτερικές σκάλες στην δυτική του πλευρά για την προσπέλαση στον πάνω όροφο.

Μητροπολιτικός Ναός της Ευαγγελίστριας

Ο Μητροπολιτικός ναός της Ευαγγελίστριας βρίσκεται στην κορυφή λόφου κοντά στο παλαιό Δικαστικό Μέγαρο. Ο ναός είναι εγγεγραμμένος σταυροειδής με τρούλο. Εγκαινιάστηκε γύρω στο 1890 και κτίστηκε σύμφωνα με τα νεοκλασικά πρότυπα της Μητρόπολης Αθηνών. Οι μεταγενέστερες επεμβάσεις αλλοίωσαν την εξωτερική του μορφή. Οι τοιχογραφίες όμως στο εσωτερικό απηχούν στο πνεύμα της Σχολής του Μονάχου, έργα του ζωγράφου Κατζίκη.

Αρχαιολογικό Μουσείο

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Σπάρτης άρχισε να οικοδομείται το 1874, με σχέδια του Αρχιτέκτονα Γ. Κατσαρού και ήταν το πρώτο επαρχιακό Μουσείο της Ελλάδας που σχεδιάστηκε και χτίστηκε εξ αρχής για το σκοπό αυτό. Κτίστηκε στην ανατολική πλευρά της αρχικά ενιαίας κεντρικής πλατείας, στην θέση που προβλεπόταν η κατασκευή Σχολείου και Δημόσιων Υπηρεσιών σύμφωνα με το σχέδιο του Stauffert.

Πρόκειται για ένα νεοκλασικό κτίριο, που η κατασκευή του ολοκληρώθηκε στις 23 Ιανουαρίου 1876 και αρχικά είχε Ιωνικό Πρόπυλο και στην ανατολική του πλευρά. Σήμερα διατηρείται το αντίστοιχο της δυτικής πλευράς από όπου και η κύρια είσοδος του Μουσείου. Επίσης αρχικά δέχτηκε την αρχαιολογική συλλογή των 288 αρχαίων αντικειμένων. Στο εκθεσιακό υλικό του περιλαμβάνονται: ευρήματα των προϊστορικών χρόνων από διάφορες περιοχές της Λακωνίας, γεωμετρικά, αρχαϊκά, κλασικά και ρωμαϊκά ευρήματα.

Παλιό Δικαστικό Μέγαρο

Ο επισκέπτης κινούμενος στην Λεωφόρο Λυκούργου θα συναντήσει ένα από τα κλασικά δείγματα νεοκλασικών κτισμάτων απόρροια της οθωνικής περιόδου: δεν είναι άλλο από το Πρωτοδικείο Σπάρτης, το οποίο δεν είναι μόνο από τα ελάχιστα δείγματα της οθωνικής αρχιτεκτονικής που διασώζονται αλλά και από τα αρχαιότερα κτίρια της σύγχρονης ιστορίας της Ελλάδος.

Οι εργασίες για την κατασκευή του κτιρίου ξεκίνησαν το έτος 1837 και η κατασκευή του ολοκληρώθηκε μέσα σε δυο χρονιά. Την 1 Ιανουαρίου του 1837 εγκαινιάστηκε, αλλά αρχικά λειτούργησε ως κτίριο που θα στεγάζονταν οι διοικητικές υπηρεσίες του Νομού, που μέχρι πρότινος είχαν την έδρα τους στον Μυστρά. Δυστυχώς το αρχικό αρχιτεκτονικό σχέδιο του κτιρίου καθώς και το όνομα του δημιουργού-αρχιτέκτονα δεν έχουν διασωθεί. Από το 1930 και μετά πραγματοποιούνται σημαντικές επεμβάσεις στο κτίριο.

Όσο αφορά τα τεχνικά χαρακτηριστικά του κτιρίου, είναι διώροφο στην μπροστινή όψη ενώ στην πίσω όψη τριώροφο. Όσο αφορά την κυρία όψη του κτιρίου παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κατακόρυφο άξονα, με τον εξώστη σε εσοχή τοποθετημένο ακριβώς στο κέντρο. Ένα χαρακτηριστικό του κτιρίου είναι η βαρεία και σύνθετη κορνίζα στη στέγη. Τέλος για την κατασκευή της στέγης του κτιρίου επιλέχτηκε ένα σύστημα στεγών κεραμοσκεπών.

Κουμαντάρειος Πινακοθήκη

Η Κουμαντάρειος Πινακοθήκη η οποία αποτελεί παράρτημα της Εθνικής Πινακοθήκης, στεγάζεται στην οικία Βαλασάκη, ένα νεοκλασικό κτίριο που χτίστηκε γύρω στο 1909. Αποτελεί δωρεά της Ντόλλης Γουλανδρή και του αδελφού της Γεωργίου Κουμάνταρου, προς τιμήν του πατέρα τους, Ιωάννη Κουμάνταρου. Βρίσκεται στην Κ. Παλαιολόγου 123 και Θερμοπυλών 95.

Αποτελείται από ισόγειο, όροφο και υπόγειο. Στον όροφο στις γωνίες και μεταξύ των ανοιγμάτων υπάρχουν ανάγλυφες παραστάσεις που καταλήγουν σε γωνία και επιστύλιο. Διαθέτει μια εντυπωσιακή κεντρική είσοδο και βεράντα. Η κεντρική είσοδος βρίσκεται μέσα σε εσοχή, όπως και η εξώθυρα του ορόφου. Το στηθαίο χωρίζεται από το υπόλοιπο κτίριο με γείσο. Το κτίριο παρουσιάζει συμμετρία στη διάρθρωση των τεσσάρων όψεων. Επισκευάστηκε το 1980 για να χρησιμοποιηθεί ως Πινακοθήκη. Η Κουμαντάρειος Πινακοθήκη υποδέχτηκε πρώτη φορά το κοινό το 1982. Περιλαμβάνει στο ισόγειο μια μόνιμη έκθεση με ελαιογραφίες του τέλους του 16^{ου} αι. έως τις αρχές 20^{ου} αι., δυτικοευρωπαϊών ζωγράφων. Επίσης, κάθε χρόνο φιλοξενεί μια περιοδική έκθεση που διοργανώνεται από την Εθνική Πινακοθήκη και λειτουργεί και εργαστήριο.

Οικίες Λιναρδάκη

1. Το νεοκλασικό κτίριο ιδιοκτησίας Λιναρδάκη βρίσκεται στην Σπάρτη στην οδό Ανανίου 18. Αποτελεί ένα αξιόλογο δείγμα νεοκλασικού οικοδομήματος και ένα αναπόσπαστο στοιχείο στον Πολεοδομικό ιστό της Πόλεως. Αναπτύσσεται σε δύο επίπεδα (ισόγειο και όροφο). Αξίζει να σημειωθεί ότι κάθε αρχιτεκτονικό και διακοσμητικό στοιχείο στην πρόσοψη είναι συμμετρικό. Χαρακτηριστικός είναι ο διαχωρισμός του ορόφου από το ισόγειο, όπου στο δεύτερο τα διακοσμητικά στοιχεία περιορίζονται στα απολύτως αναγκαία, ενώ στον όροφο είναι έντονη παρουσία του διακόσμου, και καταλήγει στα δυο αετώματα και στο κεντρικό διακοσμητικό στη στέγη του κτιρίου. Αξιόλογες επίσης είναι και οι σιδεριές που φράσσουν πολλά από τα ανοίγματα του κτιρίου.

2. Η οικία Λιναρδάκη χαρακτηρίζεται ως έργο τέχνης επειδή αποτελεί πολύ αξιόλογο δείγμα νεοκλασικής κατοικίας και είναι από τα ελάχιστα κτίρια που σώζονται στην Σπάρτη. Βρίσκεται στην διασταύρωση των οδών Παλαιολόγου και Όθωνος Αμαλίας 56 και πρόκειται για τριώροφο κτίριο του οποίου το ισόγειο και ο α' όροφος έχουν όψεις με λιτή μορφολογία συγκριτικά με τον β' όροφο που είναι πλούσια διακοσμημένος με νεοκλασικά στοιχεία, με επάλληλες ταινίες και ακροκέραμα στη στέγη.

Οικία Λιούνη

Η οικία Λιούνη είναι μία από τις νεοκλασικές κατοικίες της Σπάρτης, η οποία βρίσκεται στην οδό Αγησιλάου 61. Αρχικά το κτίριο ήταν ένα δώροφο κτίσμα με χαγιάτι, μετά τις προσθήκες που έγιναν γύρω στο 1900 διαμορφώθηκε σε ένα τριώροφο κτίριο με νεοκλασικά διακοσμητικά. Σήμερα στεγάζει τα γραφεία της Ε' Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων.

Στρατιωτική Λέσχη

Η Στρατιωτική Λέσχη στεγάζεται στην νεοκλασική οικία Ματάλα, η οποία ανήκει στην ιδιοκτησία του Ταμείου Εθνικής Αμύνης, στις οδούς Λυκούργου και Λεωνίδου. Πρόκειται για ένα αξιόλογο δείγμα διώροφης οικοδομικής νεοκλασικής νοοτροπίας με τονισμένους τους άξονες συμμετρίας για κάθε τμήμα, περίτεχνες σιδεριές στους εξώστες και διακοσμητικά στοιχεία.

Τράπεζα Πειραιώς (πρώην Αγροτική Τράπεζα)

Η τράπεζα Πειραιώς της Σπάρτης στεγάζεται στην νεοκλασική οικία Κυριαζόπουλου. Το κτίριο βρίσκεται επί της λεωφόρου Κων. Παλαιολόγου και είναι τοπικό δείγμα της μορφής που είχαν τα σπίτια της Κων/νου Παλαιολόγου στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Το κτίριο αποτελείται από ισόγειο, όροφο και τον δικό του κήπο. Στον όροφο έχει δυο μαρμάρινα μπαλκόνια. Σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ανάγλυφα διακοσμητικά στοιχεία στην όψη του ορόφου, αλλά και η βεράντα που είναι στο ένα άκρο του κτιρίου, με τα κολωνάκια και τις δύο διακοσμητικές γλάστρες στο στηθαίο. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί η μεγάλη αυλόπορτα που παρουσιάζει ROCOCO στοιχεία, αλλά και το κιγκλίδωμα που ορίζει τον κήπο.

Μουσείο Νεότερης Ιστορίας

Το Μουσείο Ν. Ιστορίας Σπάρτης στεγάζεται σε νεοκλασική οικία, στις οδούς Λυκούργου 82 και Χαμαρέτου. Αποτελεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα κτιρίου με αξιόλογα επιμέρους αρχιτεκτονικά και μορφολογικά στοιχεία νεοκλασικισμού, απαραίτητα για τη διάσωση της ιστορικής φυσιογνωμίας της πόλης και σημαντικά για τη μελέτη της ιστορίας της Αρχιτεκτονικής.